

3. NORMATIVNÍ A SITUACNÍ POJETÍ VÝCHOVY

Norma – pravidlo, jehož zachování je závazné, je určitým způsobem vynucováno (předpisy, zvyky, území atp.)

Situace – souhrn podmínek, okolností vztahujících se k někomu něčemu (určitě osobě, stavu, poměru, okolnostem...)

1. Normativní pojetí výchovy

- tradiční pojetí výchovně-vzdělávacího procesu, vycházející z určitých stanovených norem
- je vymezeno stanovením konkrétního výchovně-vzdělávacího cíle (cílu)
- z nich se odvíjí „cesty výchovy“ (jak, jakým způsobem, jakou metodou, v jakých podmínkách atp. se má k cíli dojít)

Norma v normativním pojetí výchovy

- ráda, zákon, pravidlo, kurikulum, učební osnovy, roční plán zájmového kroužku atp.
- vnímáno jako dogma, tzn. určují faktor edukace

2. Situacní pojetí výchovy

Situace – konkrétně vymezená shoda vnějších okolností (časově limitovaná), během níž je jedinec součástí působení vlivu, na které určitým způsobem reaguje. Žádná situace není zcela izolovaná, je součástí řetězce situací (situacních útvaru).

Stupně projevu osobnosti ve výchovné (životní) situaci:

- a) podmíněné reflexy – nejjednodušší forma adaptivního chování
- b) zvyky – stereotypizované, generalizované reakce na opakující se podměty
- c) rysy (dispozice) – jsou vyjádřením integrace specifických zvyků (Mezi dispozice patří také postoje, hodnoty, zájmy atd.)
- d) jáství – systém vzájemně souvisejících rysů člověka
- e) osobnost – vyjadřuje nejvyšší stupeň integrace projevu osobnosti, tzn. charakteristických reakcí člověka

Osobnost se utváří ve stádiích a její struktura je vrstvená.

Druhy situací:

z hlediska vyváženosti – standardní x problémová

z hlediska ovlivňování – řízená x nerízená

z hlediska významnosti – standardně významné (vstup do školy, do zaměstnání, manželství, narození dítěte, vážné onemocnění atp.), osobně významné (setkání s osobností, knihou, jevem atp.)

Rozhodující pro to, aby byl člověk danou situací osloven, je:

- referenční rámec ega (individuální naladění na frekvenci situacního dení);

- přijímání (osvojování) hodnot, standardu, norem, které jsou žádoucí pro sebepojetí člověka;
- dostat stimulující podnet (stimulant) do referenčního rámce ega – vzniká stav ego-angažovanosti (zaujetí stimulantem).

Některá situace může dítě nasmerovat k upevnění motivacího systému a pretvorení v systém cinností!

Rozpor mezi vnejší sociální významností situace a tím, že dítě neuspokojuje touto situací své jáství (nenalézá v ní osobní smysl), je jednou ze základních příčin neúčinnosti výchovy nebo její nedostatečné efektivity.

Závěry, doporučení:

Budte nešťastní, když narazíte na nezám, nudu, lhostejnost.

Vedte děti k tomu, aby se otevřely (treba i nesouhlasem).

Snažte se zmenit jejich osobní zkušenost.

Zkuste je presvedcit, že Vám na nich (na každém z nich) záleží.

Jde-li to, preferujte nepřímé pedagogické (výchovné) působení před přímým.

Cím méně si dítě uvedomuje, že je vychovááno, tím lépe.

SLYŠEL JSEM – zaujalo me

VIDEL JSEM – zapamatoval jsem si

ZKUSIL JSEM, PROŽIL JSEM – pochopil jsem